

Opole, dnia 26 czerwca 2012 r.

**Okręgowa Izba Pielęgniarek
i Położnych w Opolu
ul. Świerkowa 24, 45 - 407 Opole**

OPINIA PRAWNA

dotycząca wykonywania zawodu pielęgniarki w gabinecie stomatologicznym

I. Podstawa prawna:

- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 listopada 2007 r. w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych udzielanych przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego (Dz.U. Nr 210, poz.1540);
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 lipca 2011 r. w sprawie kwalifikacji wymaganych od pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk pracy w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcami (Dz.U. Nr 151, poz. 896);
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia stomatologicznego (Dz. U. Nr 140, poz. 1144 ze zm.).

II. Określenie przedmiotu i celu opinii:

Przedmiotem niniejszej opinii prawnej jest odpowiedź na zadane przez zlecającego sporządzenie opinii prawnej pytanie, o to jakie czynności w gabinecie ortodontycznym pielęgniarka może wykonywać samodzielnie (bez nadzoru lekarza).

III. Ocena prawna:

Rodzaj i zakres świadczeń zdrowotnych udzielanych przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 listopada 2007 r. w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych udzielanych przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego (Dz.U. Nr 210, poz.1540). Akt ten wskazuje na zakres zadań podejmowanych samodzielnie przez pielęgniarkę uwzględniając w szczególności: rodzaj świadczeń, do udzielania których wymagane są dodatkowe kwalifikacje uzyskane w toku kształcenia podyplomowego, wraz z określeniem tych kwalifikacji, rodzaje materiałów pobieranych do celów

diagnostycznych, wykaz badań diagnostycznych do przeprowadzania oraz wykaz leków, do podawania których samodzielnie bez zlecenia lekarskiego jest uprawniona pielęgniarka.

Zgodnie z § 1 ww. rozporządzenia pielęgniarka jest uprawniona do wykonywania samodzielnie bez zlecenia lekarskiego:

1) świadczeń zapobiegawczych obejmujących:

- a) prowadzenie poradnictwa w zakresie samoopieki w życiu z chorobą i niepełnosprawnością w stosunku do człowieka chorego i jego rodziny,
- b) psychoedukację chorych z zaburzeniami psychicznymi i uzależnieniami oraz ich rodzin, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- c) prowadzenie poradnictwa w zakresie żywienia dorosłych oraz dzieci zdrowych,
- d) prowadzenie poradnictwa w zakresie żywienia dzieci chorych, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa pediatrycznego,
- e) prowadzenie poradnictwa w zakresie sprawowania opieki nad dziećmi z grup dyspenseryjnych, pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie pielęgniarstwa w środowisku nauczania i wychowania lub uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa pediatrycznego,
- f) pielęgnację skóry i błon śluzowych z zastosowaniem środków farmaceutycznych i materiałów medycznych,
- g) wykonywanie szczepień ochronnych w ramach kalendarza szczepień i na zlecenie właściwych jednostek organizacyjnych służby zdrowia oraz wystawianie związanych z tym zaświadczeń, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- h) organizację izolacji chorych zakaźnie w miejscach publicznych i w warunkach domowych;

2) świadczeń diagnostycznych obejmujących:

- a) wykonywanie badania fizykalnego, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- b) wykonywanie badania fizykalnego umożliwiającego wczesne wykrywanie chorób sutka, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- c) kierowanie na badania diagnostyczne lub pobieranie materiałów do badań diagnostycznych, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- d) kierowanie na badania lub pobieranie materiałów do badań bakteriologicznych (mocz, kał, płwocina, wymazy z nosa, gardła i narządów płciowych i inne wydzieliny), pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
- e) wykonywanie testów diagnostycznych dla oznaczenia ciał ketonowych i glukozy we krwi i w moczu,
- f) oznaczanie glikemii za pomocą glukometru,
- g) wykonywanie badań przesiewowych oraz kierowanie do lekarzy, pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie pielęgniarstwa w środowisku nauczania i wychowania lub w zakresie pielęgniarstwa środowiskowego (rodzinnego),
- h) wykonywanie EKG, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
- i) wykonywanie pulsoksymetrii,
- j) wykonywanie pomiarów stężenia gazów biorących udział w procesie oddychania (gazometrii, kapnometrii), pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii,
- k) ocenę wydolności oddechowej metodą spirometrii.
- l) wstępną ocenę ciężkości urazów i organizację bezpiecznego transportu chorego,
- m) ocenę stopnia i powierzchni oparzeń oraz podjęcie działań leczniczych w ramach pomocy przedlekarskiej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,

-
- n) ocenę stanu świadomości chorego z wykorzystaniem właściwych metod oceny (schematów, klasyfikacji), pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii lub uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
 - o) ocenę poziomu znieczulenia pacjenta oraz relaksometrię, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii,
 - p) prowadzenie bilansu wodnego,
 - q) ocenę stopnia przewodnienia pacjenta dializowanego, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - r) ocenę i monitorowanie bólu oraz innych objawów u przewlekle chorych objętych opieką paliatywną oraz ocenę wydolności fizycznej chorego, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - s) ocenę jakości życia chorego objętego opieką paliatywną, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego;

3) świadczeń leczniczych obejmujących:

- a) ustalanie diety w żywieniu ludzi chorych w oparciu o obowiązujące w tym zakresie wytyczne,
 - b) dobór i wykorzystanie różnych technik karmienia u chorych,
 - c) zakładanie zgłębnika do żołądka i odbarczenie treści,
 - d) wykonywanie zabiegów z zastosowaniem ciepła i zimna,
 - e) zakładanie cewnika do pęcherza moczowego i usuwanie założonego cewnika,
 - f) płukanie pęcherza moczowego,
 - g) wykonywanie zabiegów doodbytniczych (lewatywa, wlewka, kroplówka),
 - h) dobór sposobów i opatrywanie oparzeń, ran, odleżyn (do III° włącznie) oraz przetok, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - i) zdejmowanie szwów, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - j) doraźne podawanie tlenu,
 - k) tlenoterapię, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa,
 - l) wykonywanie inhalacji,
 - m) stosowanie baniek lekarskich,
 - n) wykonywanie kaniulacji żył obwodowych,
 - o) podawanie dożylnie leków oraz kroplowe przetaczanie dożylnie płynów w ramach postępowania w resuscytacji krążeniowo-oddechowej według obowiązujących standardów postępowania w stanach nagłych, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - p) doraźną modyfikację stałej dawki leczniczej insuliny krótkodziałającej,
 - q) kroplowe przetaczanie dożylnie płynów, podawanie dożylnie leków (Heparinum, Natrium Chloratum 0,9 %, Glucosum 5 %, Natrium Chloratum 10 %, Calcium 10 %) oraz modyfikację ich dawki, w trakcie trwania dializy, zgodnie z planem leczenia ustalonym dla danego pacjenta oraz obowiązującymi w danym zakładzie opieki zdrowotnej standardami, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - r) doraźną modyfikację dawki leczniczej leku przeciwbólowego i leków stosowanych w celu łagodzenia innych dokuczliwych objawów (duszność, nudności, wymioty, lęk, delirium) u chorych objętych opieką paliatywną, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - s) podawanie na zlecenie lekarskie dożylnie, zewnątrzoponowe i podskórne leków łagodzących dokuczliwe objawy u chorych objętych opieką paliatywną, z uwzględnieniem nowoczesnych technik (stosowanie analgezji sterowanej przez chorego - PCA, ciągłego podawania leków i płynów podskórnie przy użyciu zestawu "Butterfly" oraz infuzorów), pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - t) przygotowanie chorych (i ich rodzin) leczonych metodami: Ciągła Ambulatoryjna Dializa Otrzewnowa (CADO), Automatyczna Dializa Otrzewnowa (ADO) i hemodializa oraz hiperalimentacja - do współudziału w prowadzonym leczeniu, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
-

-
- u) wykonywanie intubacji dotchawiczej w sytuacjach nagłych, pod warunkiem uzyskania tytułu specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii,
 - w) wykonywanie defibrylacji, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - x) zastosowanie unieruchomienia przy złamaniach kości i zwichnięciach oraz przygotowanie chorego do transportu,
 - y) zlecenie transportu chorego,
 - z) prowadzenie psychoterapii podstawowej oraz wykorzystanie elementów psychoterapii kwalifikowanej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego;
- 4) świadczeń rehabilitacyjnych obejmujących:
- a) prowadzenie rehabilitacji przyłóżkowej w celu zapobiegania powikłaniom wynikającym z unieruchomienia,
 - b) prowadzenie usprawniania ruchowego (siadanie, pionizacja, nauka chodzenia, nauka samoobsługi),
 - c) prowadzenie aktywizacji podopiecznych z wykorzystaniem elementów terapii zajęciowej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - d) prowadzenie terapii kreatywnej i rehabilitacji chorych wymagających opieki paliatywnej, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - e) prowadzenie instruktażu w zakresie treningu pęcherza moczowego u chorych z problemem nietrzymania moczu, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - f) prowadzenie instruktażu w zakresie hartowania i kształtowania kikuta amputowanej kończyny, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - g) rehabilitację podopiecznych z zaburzeniami psychicznymi, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego,
 - h) wnioskowanie o objęcie opieką społeczną, pod warunkiem odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie pielęgniarstwa środowiskowego (rodzinnego).

2. Rodzaje badań diagnostycznych i materiałów do tych badań, o których mowa w ust. 1 pkt 2 lit. c, określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

Jak wynika z treści ww. aktu prawnego zapisy tego rozporządzenia właściwie nie mają zastosowania do stanu faktycznego wynikającego z zapytania skierowanego do opiniującego, z którego wynika, iż dotyczy to czynności podejmowanych w gabinecie ortodontycznym. Przyjąć bowiem można, iż Pani de facto nie wykonuje zawodu pielęgniarstwa, a wykonuje Pani zawód asystentki stomatologicznej, higienistki stomatologicznej, czy też technika dentystycznego, w zależności od rodzaju wykonywanych świadczeń.

Zasadniczo zawody te są odmiennymi od zawodu pielęgniarstwa i samo posiadanie prawa wykonywania zawodu pielęgniarstwa nie oznacza, iż osoba taka ma kwalifikacje do wykonywania zawodu asystentki stomatologicznej, higienistki stomatologicznej czy technika dentystycznego.

Kwestia zakresu kwalifikacji tych osób nie została wprost uregulowana przepisami prawa. Ustawodawca od kilku lat próbuje uregulować warunki wykonywania różnych zawodów medycznych. Między innymi opracowano **projekt ustawy o niektórych zawodach medycznych**, do których zaliczono zawody: asystentki dentystycznej, higienistki dentystycznej i technika dentystycznego.

Zgodnie z ww. projektem do zadań osób wykonujących te zawody należy w odniesieniu do:

- **asystentki dentystycznej:**

- 1) przygotowywanie gabinetu i stanowiska pracy lekarza dentysty;
- 2) asystowanie lekarzowi dentyście w czasie wykonywania zabiegów dentystycznych;
- 3) przechowywanie i przygotowywanie zestawów leków oraz wyrobów medycznych stosowanych do zabiegów stomatologicznych;
- 4) wykonywanie czynności administracyjnych i prowadzenie dokumentacji związanej z wykonywaniem zawodu i z funkcjonowaniem gabinetu dentystycznego;
- 5) komunikowanie się z pacjentem;
- 6) użytkowanie, przechowywanie i konserwowanie urządzeń i aparatów oraz instrumentów dentystycznych.

- **higienistki dentystycznej:**

- 1) prowadzenie stomatologicznej edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia w różnych środowiskach;
- 2) wykonywanie badań diagnostycznych oraz zabiegów profilaktyczno–lecniczych we współpracy i na zlecenie lekarza dentysty, w szczególności metodą pracy na cztery ręce;
- 3) wykonywanie oceny higieny jamy ustnej i zabiegów higienicznych w jamie ustnej pacjenta;
- 4) przygotowywanie gabinetu i organizowanie stanowiska pracy lekarza dentysty zgodnie z zasadami ergonomii;
- 5) wykonywanie czynności administracyjnych i prowadzenie dokumentacji związanej z wykonywaniem zawodu i z funkcjonowaniem gabinetu dentystycznego;
- 6) komunikowanie się z pacjentem i jego rodziną;
- 7) bieżące konserwowanie i obsługa urządzeń,
- 8) aparatów i instrumentów dentystycznych.

- **technika dentystycznego:**

- 1) wykonywanie zębowych protez dentystycznych ruchomych i stałych w technologii podstawowej i specjalistycznej na podstawie wycisków wykonanych przez lekarza dentyście;
- 2) realizowanie technologicznych procedur laboratoryjnego wykonywania protez zębowych, aparatów ortodontycznych oraz szyn, obturatorów i epitez stosowanych do rehabilitacji narządu żucia;
- 3) wykonywanie napraw uzupełnień protetycznych i aparatów ortodontycznych;
- 4) wykonywanie pracy zgodnie z przekazanym projektem klinicznym

Załącznik nr 1 do projektu tej ustawy określa wymagane niezbędne kwalifikacje do wykonywania w/w zawodów.

-
- a) **asystentka dentystyczna**, osoba, która ukończyła policealną szkołę średnią i uzyskała dyplom asystentki stomatologicznej.
 - b) **higienistka dentystyczna**, osoba, która ukończyła policealną szkołę średnią i uzyskała dyplom asystentki stomatologicznej lub osoba, która ukończyła szkołę wyższą na kierunku, specjalności higiena stomatologiczna realizującą w programie nauczania co najmniej cele, treści kształcenia oraz liczbę godzin objęte podstawą programową kształcenia w zawodzie higienistka stomatologiczna i uzyskała tytuł licencjata,
 - c) **technik dentystyczny**, (1) osoba która ukończyła policealną szkołę średnią i uzyskała dyplom technika dentystycznego, (2) osoba, która ukończyła studia na kierunku lub w specjalności technika dentystyczna realizującą w programie nauczania co najmniej cele, treści kształcenia oraz liczbę godzin objęte podstawą programową kształcenia w zawodzie technik dentystyczny.

Niestety wobec tego, iż jest to jedynie projekt ustawy, która do tej pory nie została uchwalona zapisy nie stanowią przepisów prawa obowiązującego, dając jedynie orientację jak należy definiować ww. zawody i jakie wymagania, w przypadku generalnego uregulowania ww. zawodów stawiane będą osobom je wykonującym.

Wymogi, jakie muszą spełniać osoby wykonujące ww. zawody określa także *rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 lipca 2011 r. w sprawie kwalifikacji wymaganych od pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk pracy w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcami (Dz.U. Nr 151, poz. 896)*. W taryfikatorze kwalifikacyjnym, stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia zamieszczono stanowiska pracy i wymagane kwalifikacje zawodowe dla asystentów stomatologicznych, higienistów stomatologicznych i techników dentystycznych. To rozporządzenie dotyczy jednakże tylko **podmiotów leczniczych niebędących przedsiębiorcami**, czyli samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz jednostek budżetowych.

Dla oceny wymagań kwalifikacji zawodowych właściwych dla ww. stanowisk pracy warto także zwrócić uwagę na *rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 21 stycznia 2005 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: asystentka stomatologiczna, dietetyk, higienistka stomatologiczna, opiekunka dziecięca, ortoptystka, protetyk słuchu, ratownik medyczny, technik dentystyczny, technik elektroniki medycznej, technik elektroradiolog, technik farmaceutyczny, technik masażysta, technik ortopeda i terapeuta zajęciowy*. Określa ono podstawy programowe kształcenia w m.in. zawodach asystentów stomatologicznych, higienistów stomatologicznych i techników dentystycznych.

Między innymi w załączniku dotyczącym opisu kwalifikacji higienistki stomatologicznej wymieniono czynne asystowanie w zabiegach ortodontycznych; natomiast przy techniku dentystycznym wskazano na m.in. umiejętność doginania elementów z drutu do protez i aparatów ortodontycznych; czy wykonywanie napraw i uzupełnień protetycznych i aparatów ortodontycznych.

W kontekście natomiast kontraktowania z Narodowym Funduszem Zdrowia, wymogi co do kwalifikacji personelu stawia rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 sierpnia 2009 r.

w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia stomatologicznego (Dz. U. Nr 140, poz. 1144 ze zm.). Mowa jest w nim o personelu wykonującym świadczenia z zakresu stomatologii:

1.	Personel
1.1	Lekarz dentysta posiadający co najmniej specjalizację I stopnia w zakresie stomatologii ogólnej lub w zakresie chirurgii stomatologicznej
1.2	Personel pomocniczy, który stanowią: 1) osoba pracująca na stanowisku pomocy dentystycznej zgodnie z przepisami o kwalifikacjach wymaganych od pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk pracy w publicznych zakładach opieki zdrowotnej lub 2) osoba, która ukończyła szkołę policealną publiczną lub niepubliczną o uprawnieniach szkoły publicznej i uzyskała: a) tytuł zawodowy asystentka stomatologiczna lub dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zawodzie asystentka stomatologiczna lub b) tytuł zawodowy higienistka stomatologiczna lub dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zawodzie higienistka stomatologiczna, lub 3) osoba, która ukończyła studia wyższe i uzyskała tytuł zawodowy higienistka stomatologiczna lub dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zawodzie higienistka stomatologiczna
1.3	Lekarz posiadający co najmniej specjalizację I stopnia w zakresie anestezjologii i intensywnej terapii
1.4	Pielęgniarka anestezjologiczna

IV. Wnioski

Reasumując, zasadniczo w gabinetach stomatologicznych, w tym ortodontystycznych nie ma możliwości wykonywania zawodu pielęgniarki, za wyjątkiem pielęgniarki anestezjologicznej. Przy czym - wobec braku takich danych - domniemywać należy, iż de facto nie pracuje Pani obecnie na takim stanowisku.

Problem polega na tym, że będąc pielęgniarką, w gabinecie stomatologicznym wykonuje Pani inny zawód. W gabinetach stomatologicznych wykonuje się czynności zagwarantowane dla asystentek stomatologicznych, higienistek stomatologicznych czy techników dentystycznych, w zależności od rodzaju wykonywanych świadczeń.

W związku z powyższym przepisy prawa odpowiadając na pytanie, jakie czynności bez zlecenia lekarskiego może wykonywać pielęgniarka, enumeratywnie wymieniają te czynności, które jednakże nie mają generalnie zastosowania w gabinecie stomatologicznym, w tym ortodontystycznym.

Aleksandra Krzemińska
RADCA PRAWNY